

รูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเอง ของจังหวัดเพชรบูรณ์

A model for Area-Based Educational Network Partnerships to Promote
Self-Developing Schools in Phetchabun Province

ภพเดชา บุญศรี¹ อนุชา กอนพวง² พิทยา แสงสว่าง³ ณัฐ รัตนศิรินิชกุล⁴ และศรัณย์ เปรมสุข⁵
Phopdech Boonsree, Anucha Kornpuang, Phitthaya Saengsawang,
Nat Rattanasirinichakun and Sarun Premsuk

Received: March 19, 2025

Revised: May 26, 2025

Accepted: May 27, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่และแนวทางขับเคลื่อนการศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบการร่างรูปแบบใช้การประชุมร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน ตรวจสอบความเหมาะสม โดยการประชุมระดมสมองจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสม 3) ทดลองใช้รูปแบบฯ กลุ่มทดลอง ประกอบด้วย กลไกเครือข่ายจังหวัด กลไกเครือข่ายสถานศึกษา และกลไกการเครือข่ายความร่วมมือ รวม 36 คน โดยใช้แบบประเมินการขับเคลื่อนรูปแบบฯ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อความเหมาะสม และแบบสอบถามการส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองฯ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4) ประเมินรูปแบบฯ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ตัวแทนเครือข่ายจังหวัด และตัวแทนเครือข่ายสถานศึกษา รวม 177 คน โดยใช้แบบสอบถาม แบบสะท้อนผลหลังเข้าร่วมกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปอุปนิสัย ผลการวิจัย พบว่า 1) ผล

¹⁻⁴ มหาวิทยาลัยนเรศวร; Faculty of Education, Naresuan University

⁵ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย; Kanchanapisekwittayalai School

การศึกษาความต้องการพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่และแนวทางขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารการศึกษาควรมีแผนการดำเนินงานระยะ 3 ปี จากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ควรมีการสนับสนุนด้านวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น เพื่อเติมเต็มศักยภาพทางวิชาการ สำหรับแนวทางขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ ประกอบด้วย กลไกเครือข่ายความร่วมมือบทบาทหน้าที่ วิธีการทำงาน กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ และ 2 เงื่อนไขความสำเร็จ 2) ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบ พบว่า รูปแบบ มี 4 องค์ประกอบ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ และมีความเหมาะสมทุกด้าน 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ ทั้ง 3 กลไก มีการดำเนินการตามบทบาทหน้าที่เป็นไปตามที่รูปแบบที่กำหนดไว้ ผลการประเมินความเหมาะสมในการดำเนินการอยู่ในระดับมากทุกขั้นตอน และผลการส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองที่ครอบคลุมทั้ง 8 ด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) ผลการประเมินรูปแบบ ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: รูปแบบภาคีเครือข่าย, การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่, โรงเรียนพัฒนาตนเอง

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the educational development needs in specific areas and approaches to driving educational development through interviews with four experts using a semi-structured interview guide; 2) to create and validate a model. The drafting of the model involved a meeting with fifteen experts, and its suitability was verified through a brainstorming session with nine experts using a semi-structured interview guide and a suitability evaluation form; 3) experimental method. The experimental group consisted of 36 people, comprising representatives from provincial network mechanisms, school network mechanisms, and collaborative network mechanisms, using an evaluation form for the model's implementation, a questionnaire on opinions regarding its suitability, and a questionnaire on promoting self-developing schools. The data were analyzed using means and standard deviations; and 4) to evaluate the model. The data providers consisted of 177 representatives from provincial and school networks. A questionnaire was used to reflect on the outcomes of the activity. Data was

analyzed using mean and standard deviation, content analysis, and inductive reasoning. The research findings revealed that 1) the study of the needs for area-based educational development and effective approaches to driving area-based educational development showed that educational administrators should have a 3-year action plan with the participation of all sectors. Academic support from local higher education institutions should be provided to enhance academic potential. The approaches to driving area-based educational development included a collaborative network mechanism, roles and responsibilities, working methods, relationship-building activities, and 2 conditions for success; 2) the creation and verification of the model showed that the model had 4 components, 3 conditions for success, and was appropriate in all aspects; 3) the results of the experiment using all three mechanisms showed that the roles and responsibilities were carried out according to the model's specifications. The evaluation of the appropriateness of the implementation was at a high level in all stages, and the promotion of self-developing schools, covering all 8 areas, was at the highest overall level; 4) the evaluation of the model in terms of efficiency and cost-effectiveness was at a high overall level in all aspects.

Keywords: network partnership model, area-based educational management, self-developing

บทนำ

ปัจจุบันมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันจัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเฉพาะ “กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา” (กสศ.) ซึ่งดำเนินงานอย่างอิสระและมุ่งพัฒนานวัตกรรมในการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ร่วมกับระบบคัดกรองและติดตามการให้ทุนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยในเชิงองค์รวม พร้อมส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาในระยะยาว (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563)

สำหรับนวัตกรรมที่ กสศ. ได้พัฒนาโครงการ “โรงเรียนพัฒนาตนเอง” (TSQP) เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารจัดการและใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน

ต่อมาได้พัฒนาเป็น “ขบวนการโรงเรียนพัฒนาตนเอง” (TSQM) โดยขับเคลื่อนผ่านกลไกเชิงพื้นที่ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ ทั้งด้านการบริหารจัดการและการเรียนการสอน มุ่งพัฒนา นักเรียนให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาเชิงพื้นที่ ซึ่งเน้น การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นสามารถออกแบบการจัดการศึกษาที่ตอบโจทย์ปัญหาเฉพาะของ ตนเอง สะท้อนความเชื่อว่าการแก้ปัญหาคือความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไม่สามารถใช้สูตรสำเร็จเดียว ได้ และต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ที่เข้าใจปัญหาจริงอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตามจากการดำเนินงานในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การบริหารจัดการภาคี เครือข่ายยังขาดความเป็นระบบและยั่งยืน ขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากชุมชนและหน่วยงาน ท้องถิ่น อีกทั้งยังประสบปัญหาเรื่องทรัพยากรและการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการ ศึกษา (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563) สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้การพัฒนา โรงเรียนในพื้นที่ขาดทิศทางที่ชัดเจน ขาดกลไกการสนับสนุนที่ต่อเนื่อง และไม่สามารถยกระดับ คุณภาพการศึกษาได้อย่างทั่วถึง ด้วยเหตุนี้ การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองโดยใช้ฐานภาคี เครือข่ายในพื้นที่จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา พัฒนา ศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง และยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและ ความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) แนวทาง ข้างต้นสอดคล้องกับผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง ซึ่งมุ่งพัฒนาคุณภาพโรงเรียน และระบบนิเวศการเรียนรู้ในจังหวัด ผ่านการศึกษาสภาพปัญหาและจัดลำดับความเร่งด่วนอย่างมี ส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ เกิดการบูรณาการความร่วมมือและสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยจังหวัดหรือเขตพื้นที่การศึกษาเป็นศูนย์กลางในการระดมทรัพยากร พัฒนาโรงเรียนและเยาวชน ลดอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษา และช่วยเหลือกลุ่มนักเรียนเสี่ยงให้กลับเข้าสู่ระบบอย่าง มีคุณภาพ (สุกัญญา ศศิวิวัฒน์ และโซชิตา สลักคำ, 2561)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนา รูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้ผลผลิตและผลลัพธ์เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา และเพื่อช่วยลดความ เหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพิ่มโอกาสการเรียนรู้ให้เท่าเทียมและทั่วถึง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่และแนวทางขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์
4. เพื่อประเมินรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ “การวิจัยและพัฒนา” (Research Development: R&D) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่และแนวทางขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์

การศึกษาความต้องการพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่และแนวทางขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นความต้องการพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่และแนวทางการขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ แหล่งข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบายการศึกษาเชิงพื้นที่ระดับจังหวัด ประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1-3 และผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ และ 2) กลุ่มภาคีเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 3 เครือข่าย ประกอบด้วย เครือข่ายโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQP) เครือข่ายโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ และเครือข่ายโรงเรียนในโครงการครู (รักษ์) ถิ่น หรือโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) เกี่ยวกับความต้องการและแนวทางวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปตามประเด็นการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์

1. การยก (ร่าง) รูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้การประชุมร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อสังเคราะห์และยกร่างรูปแบบฯ แหล่งข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 15 คน ประกอบไปด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิระดับจังหวัดและระดับหน่วยงานที่จัดการศึกษาในจังหวัด จำนวน 6 คน 2) ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียระดับเครือข่ายสถานศึกษา จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปอุปนัย (Analytic Induction)

2. การตรวจสอบความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบฯ แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จำนวน 2 คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์การบริหารในพื้นที่นวัตกรรม จำนวน 3 คน 3) นักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 1 คน และ 4) ผู้บริหารหน่วยงานการศึกษาในจังหวัด จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ และคู่มือฯ ด้วยการประชุมระดมสมอง (Brainstorming) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปอุปนัย (Analytic Induction)

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์กับกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มทดลอง ได้แก่ 1) กลุ่มกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด จำนวน 11 คน 2) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายสถานศึกษา จำนวน 13 คน และ 3) กลไกการนิเทศ ติดตาม การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ จำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบประเมินการขับเคลื่อนรูปแบบฯ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 การจัดตั้งกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ส่วนที่ 2 การสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ กระบวนการทำงาน และส่วนที่ 3 การขับเคลื่อนระบบส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) แบบสอบถามความคิดเห็นของตัวแทนเครือข่ายสถานศึกษาที่มีต่อความเหมาะสมของรูปแบบฯ และ 3) แบบสอบถามการส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเอง ตามมาตรการการ

พัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปอุปนัย (Analytic Induction)

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ การประเมินประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ แหล่งข้อมูล ได้แก่ 1) ตัวแทนเครือข่ายจังหวัด จำนวน 40 คน และ 2) ตัวแทนเครือข่ายสถานศึกษา จำนวน 137 คน รวม 177 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของรูปแบบฯ แบบสะท้อนผลหลังเข้าร่วมกิจกรรม (AAR) เพื่อนำมาสังเคราะห์สรุปรวมเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการใช้รูปแบบฯ บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการประเมินการใช้รูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปอุปนัย (Analytic Induction)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่และแนวทางขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กลไกการขับเคลื่อนขบวนการโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (TSQA) ที่มีประสิทธิภาพควรมีแผนการดำเนินงานระยะ 3 ปี ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ต้องการการสนับสนุนด้านวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น เพื่อเติมเต็มศักยภาพทางวิชาการให้กับผู้บริหารเขตพื้นที่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และศึกษานิเทศก์ การออกแบบและวางแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกการดูแลช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนที่เหมาะสม เพื่อลดอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษา นวัตกรรมและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาห้องเรียนประสิทธิภาพสูง และการวิเคราะห์ความเสี่ยงการทำงานในแต่ละระยะ พร้อมทั้งแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสม สำหรับแนวทางขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) กลไกเครือข่ายความร่วมมือ 2) บทบาทหน้าที่ 3) วิธีการทำงาน และ 4) กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ และ 2 เงื่อนไขความสำเร็จ คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดเพชรบูรณ์ และภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาของหน่วยงานที่จัดการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า โดยภาพรวมมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ และเสนอแนะให้ปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมกลไกพิเศษ ติดตามการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ กลไกภาคีเครือข่ายจังหวัด กลไกภาคีเครือข่ายสถานศึกษา และกลไกพิเศษ ติดตาม การขับเคลื่อนภาคีเครือข่าย

องค์ประกอบที่ 2 บทบาทหน้าที่ของกลไกภาคีเครือข่าย ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด บทบาทหน้าที่ของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายสถานศึกษา และบทบาทหน้าที่ของกลไกพิเศษ ติดตามการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ

องค์ประกอบที่ 3 วิธีการทำงานของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ 1) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด มีวิธีการทำงาน 6 ขั้นตอน คือ 1.1) การสร้างกลไกการขับเคลื่อน 1.2) การจัดทำแผนการขับเคลื่อน 1.3) การส่งเสริมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาครูและศึกษานิเทศก์ 1.4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 1.5) การกำกับติดตาม และ 1.6) การสรุป รายงานผลการดำเนินงาน และการสะท้อนผล 2) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายสถานศึกษา มีวิธีการทำงาน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนานวัตกรรมทางเลือกของโรงเรียน 2.2) การประชุมเชิงปฏิบัติการประเมินผลเชิงพัฒนาด้วยกระบวนการ DE การประชุมเชิงปฏิบัติการ “การดำเนินการพัฒนาแผนพัฒนาโรงเรียน” การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศ Q-info และ 2.3) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และ 3) กลไกพิเศษ ติดตามการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ มีวิธีการทำงาน 3 ขั้นตอน ได้แก่ 3.1) นิเทศ ติดตามวิธีการทำงานในขั้นตอนการสร้างกลไกของภาคีเครือข่ายจังหวัด และเครือข่ายสถานศึกษา 3.2) วัดและประเมินผลวิธีการทำงานของกลไกภาคีเครือข่ายจังหวัด และเครือข่ายสถานศึกษา และ 3.3) สรุปและรายงานผลการนิเทศ ติดตามวิธีการทำงานของกลไก ภาคีเครือข่าย

องค์ประกอบที่ 4 กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ 1) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด มีกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรม ได้แก่ 1.1) การจัดนิทรรศการเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับจังหวัด 1.2) การนำเสนอผลงานของครูแกนนำที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในระดับจังหวัด และ 1.3) การสะท้อนผลและถอดบทเรียนการดำเนินงานขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเชิงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ในระดับจังหวัด 2) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายสถานศึกษา มีกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรม ได้แก่ 2.1) การจัดนิทรรศการเวทีแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับเครือข่ายสถานศึกษา 2.2) การนำเสนอผลงานของครูแกนนำที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในระดับเครือข่ายสถานศึกษา และ 2.3) การสะท้อนผลและถอดบทเรียนการดำเนินงานขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ระดับเครือข่าย และ 3) กลไกนิเทศ ติดตาม การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ มีกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรม ได้แก่ 3.1) การจัดนิทรรศการเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับเครือข่ายสถานศึกษาและระดับจังหวัด 3.2) การนำเสนอผลงานของครูแกนนำที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในระดับเครือข่ายสถานศึกษาและระดับจังหวัด และ 3.3) การสะท้อนผลและถอดบทเรียนการดำเนินงานขับเคลื่อนการศึกษาในระดับเครือข่ายสถานศึกษาและระดับจังหวัด

3 เงื่อนไขความสำเร็จสำหรับการดำเนินงาน ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) การขับเคลื่อนร่วมกันกับ กสศ. ภาคีร่วมดำเนินงานอื่น ๆ และทีมสนับสนุนกลไกฯ (PM) ทีมหนุนเสริมทางวิชาการอื่น ๆ เช่น ทีม DE และ PLC ทีมสนับสนุนระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการข้อมูล และทีมสื่อสารจาก กสศ. เป็นต้น เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันทั้งในมิติของการส่งต่อข้อมูล หนุนเสริมเทคนิค เครื่องมือ และองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ เพื่อการบริหารจัดการและการบริหารความเสี่ยงเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของการดำเนินงาน 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีความรู้ความเข้าใจนโยบาย จุดเน้นและแนวทางการขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ของเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษาและครูเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ และสามารถนำนโยบายมาแปลงสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริงและเห็นความสำคัญของระบบการทำงานในลักษณะเครือข่ายจังหวัดและเครือข่ายสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้การขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาของหน่วยงานที่จัดการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ต้องให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ โดยกำหนดนโยบาย จุดเน้นหรือเป้าหมายร่วม จัดสรรงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ นิเทศติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า

3.1 การจัดตั้งกลไกภาคีเครือข่าย โดยแต่งตั้งคำสั่งลงนามโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 1) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด 2) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่าย

สถานศึกษา และ 3) กลไกนิเทศ ติดตาม การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ โดยแต่ละกลไก ได้ดำเนินการตามบทบาทหน้าที่เป็นไปตามที่รูปแบบที่กำหนดไว้

3.2 การสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ กระบวนการทำงานขับเคลื่อนระบบส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า องค์กรคณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกลไกภาคีเครือข่ายบริหารสถานศึกษาและครูเชิงพื้นที่ ทั้ง 3 กลไก ร่วมมือร่วมกันจัดทำแผนการดำเนินงาน และดำเนินงานและกำหนดการประเมินผลการทดลองขับเคลื่อนระบบส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์

3.3 การขับเคลื่อนระบบส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ ของทั้ง 3 กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ พบว่า มีการดำเนินการเป็นไปตามปฏิทินการดำเนินงานที่กำหนด ซึ่งพิจารณาในแต่ละกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ดังนี้

1) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอน พบว่า ทุกขั้นตอนของระบบส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ มีความเหมาะสมที่นำไปใช้ขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด ขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การส่งเสริมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครู และศึกษานิเทศก์เป็นต้นแบบผู้นำการเปลี่ยนแปลง รองลงมา คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ PLC การนิเทศ กำกับ ติดตามด้วยกระบวนการ PLC และกระบวนการ DE และขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การส่งเสริมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครู และศึกษานิเทศก์ เป็นต้นแบบผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2) กลไกนิเทศ ติดตามการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอน พบว่า ทุกขั้นตอนของระบบส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์มีความเหมาะสม โดยขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนิเทศ ติดตาม วิธีการทำงานในขั้นตอนการส่งเสริมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครู และศึกษานิเทศก์ เป็นต้นแบบผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด และกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายสถานศึกษา รองลงมา คือ การนิเทศ ติดตาม วิธีการทำงานในขั้นตอนการสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน และการสะท้อนผลการดำเนินงาน AAR และขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การนิเทศ ติดตาม วิธีการทำงานในขั้นตอนการจัดทำแผนการขับเคลื่อนขบวนการโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด

3) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายสถานศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นตอน พบว่า ทุกกลไกนิเทศ ติดตามการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือแต่ละขั้นตอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3.4 ผลการประเมินการส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเอง ตามมาตรการการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (Whole School Approach) ที่ครอบคลุมทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการตั้งเป้าหมายของโรงเรียน (Goal) ด้านการมีระบบสารสนเทศคุณภาพ (Info) ด้านชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ด้านนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ด้านเครือข่ายร่วมดำเนินงาน (Network) ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านเครื่องมือประเมินผลเชิงพัฒนา (DE) และการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนด้วย Formative Assessment ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการประเมินรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า

4.1 ประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของการขับเคลื่อนรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมืออยู่ในระดับมาก และรองลงมา คือ การขับเคลื่อนรูปแบบภาคีเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษาและครูเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์และการใช้ทรัพยากรและงบประมาณ อยู่ในระดับมาก

4.2 ผลการสะท้อนและบทเรียนที่ได้รับจากการขับเคลื่อนรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า จากการทำโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ ส่งผลให้คณะกรรมการเชิงพื้นที่ (Core Team) ได้รับการพัฒนาให้เป็นกระบวนการและผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เข้มแข็งด้วยกระบวนการประเมินเชิงพัฒนา (DE) โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา จัดลำดับความสำคัญหรือความเร่งด่วนของปัญหาที่ต้องการแก้ไขปรับปรุงหรือยกระดับคุณภาพการศึกษาของจังหวัดเพชรบูรณ์ ผ่านการอบรม กระบวนการ/การใช้เครื่องมือการประเมินเชิงพัฒนา ทำให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ของแผนพัฒนาขบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์และระดับโรงเรียน ตลอดจนส่งผลให้เกิดการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียน/ศึกษานิเทศก์ ได้รับการพัฒนาสมรรถนะเป็นต้นแบบของผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อให้เกิดห้องเรียนประสิทธิภาพสูง (High Functioning Classroom) การวัดประเมินผลแบบ 360 องศา สำหรับจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้รับการส่งเสริมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครู และศึกษานิเทศก์ เป็นต้นแบบผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการเรียนรู้รูปแบบ Active Learning เพื่อให้เกิดห้องเรียนประสิทธิภาพสูง โดยใช้นวัตกรรม

CIP: Community Innovation Project, DE, PBL, BBL และ PLC โดยมีสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น/ภูมิภาค เข้าร่วมเป็นหน่วยสนับสนุนด้านเทคนิควิชาการร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานในกำกับดูแลของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายเพื่อเติมเต็มศักยภาพทางวิชาการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการ ความพร้อมต้นทุนเชิงพื้นที่และแนวทางขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กลไกการขับเคลื่อนขบวนการโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (TSQA) ที่มีประสิทธิภาพควรมีแผนการดำเนินงานระยะ 3 ปี ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ต้องการการสนับสนุนด้านวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น เพื่อเติมเต็มศักยภาพทางวิชาการให้กับผู้บริหารเขตพื้นที่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และศึกษานิเทศก์ การออกแบบและวางแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกการดูแลช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนที่เหมาะสม เพื่อลดอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษา นวัตกรรมและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาห้องเรียนประสิทธิภาพสูง และการวิเคราะห์ความเสี่ยงการทำงานในแต่ละระยะ พร้อมทั้งแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสม สำหรับแนวทางขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) กลไกเครือข่ายความร่วมมือ 2) บทบาทหน้าที่ 3) วิธีการทำงาน และ 4) กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ และ 2 เงื่อนไขความสำเร็จ คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดเพชรบูรณ์ และภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาของหน่วยงานที่จัดการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ผดุง พิริวิชญ์วุฒิกุล และคณะ (2566) พบว่า การขับเคลื่อนสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาระดับประถมศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ควรมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ กลไกภาคีเครือข่ายจังหวัด กลไกภาคีเครือข่ายสถานศึกษา และกลไกเน็ตเวิร์ก ติดตาม การขับเคลื่อนภาคีเครือข่าย องค์ประกอบที่ 2 บทบาทหน้าที่ของกลไกภาคี

เครือข่าย ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด บทบาทหน้าที่ของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายสถานศึกษาและบทบาทหน้าที่ของกลไกนิเทศ ติดตามการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ องค์กรประกอบที่ 3 วิธีการทำงานของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

- 1) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด มีวิธีการทำงาน 6 ขั้นตอน
- 2) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายสถานศึกษา มีวิธีการทำงาน 5 ขั้นตอน และ
- 3) กลไกนิเทศ ติดตามการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ มีวิธีการทำงาน 3 ขั้นตอน

องค์กรประกอบที่ 4 กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

- 1) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด มีกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรม
- 2) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายสถานศึกษามีกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรม และ
- 3) กลไกนิเทศ ติดตามการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ มีกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรม และ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ

สำหรับการดำเนินงาน ได้แก่

- 1) การสนับสนุนทุนจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) การขับเคลื่อนร่วมกันกับ กสศ. ภาคีร่วมดำเนินงานอื่น ๆ และทีมสนับสนุนกลไกฯ (PM) ทีมหนุนเสริมทางวิชาการอื่น ๆ
- 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดเพชรบูรณ์
- 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาของหน่วยงานที่จัดการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์ประกอบดังที่กล่าวมีความสำคัญและเชื่อมโยงสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับเครือข่ายความร่วมมือที่ตรงกับหลักการมีส่วนร่วม ดังนั้นการสร้างรูปแบบภาคีเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษาและครูเชิงพื้นที่ จึงเป็นการนำแนวทางเครือข่ายความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ ซึ่งมี “Control Area” เป็นขอบเขตระดับสถานศึกษา ขยายไปสู่ “Control Area” ในระดับขอบเขตพื้นที่จังหวัด สอดคล้องกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2556) ที่ได้กล่าวว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (ABC) เป็นการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งในการทำงาน (AB) โดยการทำงานร่วมกัน (C) ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตัวจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการวิจัย (R) ที่จะใช้จัดการกับเรื่องสำคัญของจังหวัด เพื่อนำไปสู่การพัฒนา (D) งานวิจัยประเภทนี้จึงมีชื่อเต็มว่า Area-Based Collaborative Research for Development เป็นการทำงานเพื่อไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัด (ที่มีหลายระดับของผู้ที่เกี่ยวข้อง) ที่หวังผลทั้งในระยะสั้น (เพื่อตัวเอง) และระยะยาว (เพื่อลูกหลาน) บนปรัชญา/ความเชื่อ ว่าความเข้มแข็งที่แท้จริงต้องเกิดจากภายในผู้ที่เกี่ยวข้องต้องเป็นผู้ทำและสมัครใจที่จะทำงานร่วมกัน ภายใต้ความตระหนักว่าภาครัฐ คือ ผู้กุมทรัพยากรในการพัฒนา (เงินและกฎกติกา) จึงต้องทำงานกับภาครัฐ และยังสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับสีลาภรณ์ บัวสาย (2554) ที่ได้กล่าวถึง ลักษณะของการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (ABC) เป็นลักษณะของการวิจัยมี “control area” คือ ขอบเขตพื้นที่จังหวัด โจทย์การทำงานมาจากปัญหาสำคัญของพื้นที่หรือเป็นโจทย์ในการ

ขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัด เลือกหน่วยงานและกิจกรรมที่มีผลการปฏิบัติที่ดีในพื้นที่ดูถึงความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ เพื่อขยายผลให้เข้ากับบริบทของจังหวัดในพื้นที่นั้น โดยการทำงานร่วมกับ “กลไกพัฒนาพื้นที่” เพื่อหาคำตอบในการแก้ปัญหาสำคัญของพื้นที่ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นกระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างภาคีวิชาการกับภาคส่วนที่มีทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ และเอกชน และให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของกลไกขับเคลื่อนในการพัฒนาด้วยการเปิดเวทีเรียนรู้ร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ได้มีการกำหนดแต่งตั้งภาคีเครือข่าย โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานในการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่าย ทั้ง 3 กลไก ได้ดำเนินการตามบทบาทหน้าที่เป็นไปตามที่รูปแบบที่กำหนดไว้ ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ของหน่วยงานภาคีเครือข่ายความร่วมมือสามารถประสานงานกันได้ง่ายขึ้น และมีการเรียนรู้ ยอมรับ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน สามารถทำงานในลักษณะแนวราบได้เป็นอย่างดี และรวมถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดเพชรบูรณ์ ส่งผลให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการกำหนดกลไกการขับเคลื่อนจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้ว่าในการขับเคลื่อนกลไกระดับจังหวัด และแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการให้เครือข่ายได้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่อยากจะขับเคลื่อนการศึกษาของจังหวัดเพชรบูรณ์ไปในทิศทางเดียวกันกับทุกภาคส่วน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของจำลอง คำบุญชู (2558) เรื่องการพัฒนาการจัดการเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำคุณภาพสถานศึกษาขนาดกลาง พบว่า กลไกการจัดการเชิงพื้นที่และสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำคุณภาพสถานศึกษา มีผู้นำที่เป็นกลไกหลัก คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายองค์การบริหารส่วนจังหวัด และตัวแทนนักวิชาการและอาจารย์ในมหาวิทยาลัย

4. ผลการประเมินรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับผลการวิจัยของชนอนงค์ ชูรา (2566) พบว่า ผลการประเมินความรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากการดำเนินการขับเคลื่อนรูปแบบ เกิดการบูรณาการความร่วมมือและความเป็นเจ้าของร่วมกันของทุกภาคส่วน โดยจังหวัด/สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานระดับพื้นที่อื่น ๆ เป็นเจ้าภาพในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของจังหวัด และมีกลไกการจัดการพัฒนาโรงเรียนและพัฒนานักเรียนของตนเอง ตามหลักของการกระจายอำนาจและมีอิสระในการบริหารจัดการ ทั้งระดมทรัพยากรของภาคีเครือข่ายในจังหวัด และจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินงาน

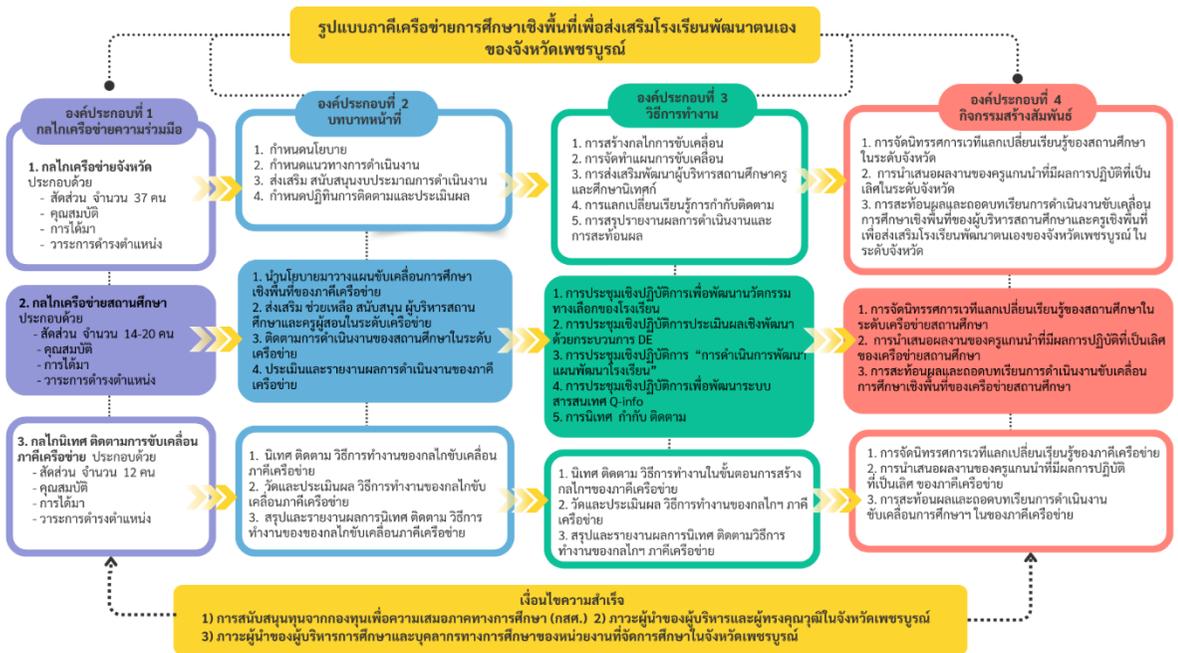
ให้เกิดการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพโรงเรียนมีระบบการจัดการเรียนรู้และระบบบริหารจัดการภายในที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งหมุนวงจรการเรียนรู้ของตนเองที่เกิดจากการปฏิบัติของโรงเรียนและได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกกระดับ และองค์การภายนอกอย่างต่อเนื่อง เด็กและเยาวชนทุกช่วงวัยในจังหวัด มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เติบโตตามศักยภาพ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (Core Learning Outcomes) เด็กเพชรบูรณ์มีคุณลักษณะลูกพ่อขุนผาเมือง คือ เสียสละ กล้าหาญ ชาญฉลาด และจะพัฒนาดีขึ้นตามวัย ทั้ง V-A-S-K: ทั้ง 4 ด้าน ด้านมิติคุณค่า (Values) เห็นคุณค่าในตนเอง ผู้อื่น และรับผิดชอบต่อสังคม ด้านทัศนคติและอุปนิสัย (Attitudes) เสียสละและกล้าหาญ ด้านทักษะ (Skills) มีพื้นฐานการเป็นนวัตกรรม ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ด้านความรู้ (Knowledge) ชาญฉลาด อ่านหนังสือแตก รักการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสีลาภรณ์ บัวสาย (2554) ที่ได้กล่าวไว้ว่างานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Area-Based Collaborative Research for Development) เป็นงานวิจัยที่ออกแบบให้มีการศึกษาและทำงานร่วมกันของคนในพื้นที่ ซึ่งเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของปัญหาต้องเป็นกลไกขับเคลื่อนหลักในการสร้างการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานความร่วมมือของคนในพื้นที่สามารถใช้พลังความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของตนในฐานะผู้มีประสบการณ์จริงในพื้นที่ คิดค้นหาวิธีการไปสู่เป้าหมายที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด และกลไกนี้ทำหน้าที่ติดตาม สนับสนุน พร้อมกับประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไปด้วยและส่งสัญญาณกลับไปยังหน่วยงานที่เป็นเจ้าของนโยบายเพื่อการปรับแต่งนโยบาย แต่อย่างน้อยการทำงานในเรื่องกลไกข้อต่อ (Missing Link) นี้ จะช่วยให้เพิ่มประสิทธิภาพการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติและทำให้การปฏิรูประบบราชการสำเร็จผลได้เร็วขึ้น จะต้องอาศัยหลักความร่วมมือเป็นแกนหลักในการประสานพลังของแต่ละคนให้มารวมกันและเกิดการเสริมแรง (Synergy) และยังคงพบอีกว่าการที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นจริงและยั่งยืนได้จะต้องเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในพื้นที่ ซึ่งในที่สุดจะพัฒนาไปสู่การเป็นกลไกสร้างการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ และสอดคล้องกับศรีณย์ เปรมสุข และคณะ (2567) ได้กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องเกิดจากการสร้างร่วมมือในลักษณะที่ถักทอเข้าด้วยกัน พึ่งพาต่อกันและกัน ร่วมกันเป็นเจ้าของ ซึ่งความร่วมมือไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่เท่านั้น ยังมีผู้เกี่ยวข้องจากหลากหลายบทบาททำหน้าที่ผู้ “ร่วมสร้าง” ด้วย เพื่อให้เกิดการ “ร่วมสร้าง” อย่างมีพลัง ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริวรรณ ขวัญมุข และอนุชา กอนพวง (2562) ที่ได้พัฒนารูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดสุโขทัย พบว่า ผลการประเมินการทดลองขับเคลื่อนรูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือเพื่อ

เสริมสร้างสมรรถนะการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดสุโขทัย ด้านผลลัพธ์นักเรียนระดับประถมศึกษาทุกสังกัดในจังหวัดสุโขทัยมีสมรรถนะการอ่านสูงขึ้น

ทั้งนี้ ความสำเร็จในการขับเคลื่อนรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงเกิดจากการบูรณาการความร่วมมือและความเป็นเจ้าของร่วมกันของทุกภาค โรงเรียนมีระบบการจัดการเรียนรู้และระบบบริหารจัดการภายในที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งหมุนวงจรการเรียนรู้ของตนเองที่เกิดจากการปฏิบัติของโรงเรียนและได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกกระดับ และองค์การภายนอกอย่างต่อเนื่อง เด็กและเยาวชนทุกช่วงวัยในจังหวัด มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เต็มตามศักยภาพ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และคุณลักษณะลูกพ่อขุนผาเมือง เกิดระบบนิเวศทางการศึกษาที่เด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมายเข้าถึงการศึกษาที่หลากหลายได้อย่างเท่าเทียมมีคุณภาพ โดยส่งผลให้อัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษานักเรียนลดลง และมีกลไกการป้องกันการเสี่ยงหลุด และกลไกส่งต่อนักเรียนได้ตามศักยภาพและตรงกับความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล เกิดพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันในระดับหน่วยงานต้นสังกัด และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ในระดับต่าง ๆ

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากการศึกษารูปแบบภาคีเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษาและครูเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ ทำให้ได้ข้อสรุปเป็นข้อค้นพบในเชิงพื้นที่ เพื่อจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเอง ต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์

จากภาพที่ 1 รูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์จะมีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ กลไกภาคีเครือข่ายจังหวัด กลไกภาคีเครือข่ายสถานศึกษา และกลไกเน็ตเวิร์ก ติดตาม การขับเคลื่อนภาคีเครือข่าย

องค์ประกอบที่ 2 บทบาทหน้าที่ของกลไกภาคีเครือข่าย ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด บทบาทหน้าที่ของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายสถานศึกษา และบทบาทหน้าที่ของกลไกเน็ตเวิร์ก ติดตามการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ

องค์ประกอบที่ 3 วิธีการทำงานของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ 1) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด มีวิธีการทำงาน 6 ขั้นตอน 2) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายสถานศึกษา มีวิธีการทำงาน 5 ขั้นตอน และ 3) กลไกเน็ตเวิร์ก ติดตามการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ มีวิธีการทำงาน 3 ขั้นตอน

องค์ประกอบที่ 4 กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ 1) กลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจังหวัด มีกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรม 2) กลไกขับเคลื่อนภาคี

เครือข่ายสถานศึกษา มีกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรม และ 3) กลไกพิเศษ ติดตามการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ มีกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรม

3 เงื่อนไขความสำเร็จสำหรับการดำเนินงาน ได้แก่ 1) การสนับสนุนทุนจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) การขับเคลื่อนร่วมกันกับ กสศ. ภาคีร่วมดำเนินงานอื่น ๆ และทีมสนับสนุนกลไกฯ (PM) ทีมหนุนเสริมทางวิชาการอื่น ๆ 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดเพชรบูรณ์ 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาของหน่วยงานที่จัดการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดฐานการพัฒนาในระดับพื้นที่จังหวัดเป็นตัวตั้ง เนื่องจากจังหวัดถือเป็นกลไกหลักในการเชื่อมร้อยระหว่างระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ไปสู่การปฏิรูปการศึกษาได้อย่างแท้จริง และควรมีการผลักดันให้เป็นยุทธศาสตร์ระดับชาติที่สามารถบูรณาการไปกับการปฏิรูประบบการศึกษาอื่น ๆ ของแต่ละพื้นที่ต่อไป

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดระบบโครงสร้างรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ และระบบการนิเทศ ติดตาม ให้มีความชัดเจน เป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำรูปแบบภาคีเครือข่ายการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่เปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายจากหลายภาคส่วนในจังหวัด เข้ามาหนุนเสริมและเชื่อมต่อการจัดการศึกษาของพื้นที่จังหวัดให้เกิดความยั่งยืน เช่น มหาวิทยาลัย สถาบันอาชีวศึกษา วิทยาลัยการอาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล การศึกษานอกระบบ และองค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัด ฯลฯ ไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของจังหวัด

2. หน่วยงานการศึกษาในระดับจังหวัด ควรนำข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยนี้ ไปขับเคลื่อนการศึกษาในระดับจังหวัด หรือขับเคลื่อนให้จังหวัดเป็นพื้นที่นวัตกรรม เนื่องจากรูปแบบหรือนวัตกรรมที่ได้จากข้อค้นพบในงานนี้ มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวได้ผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนา รวมถึงผ่านการประเมินความเหมาะสมจาก

ผู้ทรงคุณวุฒิ และได้นำไปทดลองใช้จริงในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ทำให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะใช้เป็นต้นแบบในการส่งเสริมโรงเรียนพัฒนาตนเองของจังหวัดอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2563). *5 นวัตกรรม ที่จะมาทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาหายไป ภายใต้แนวคิด All for Education*. เข้าถึงได้จาก <https://www.eef.or.th/knowledge-19-10-20/>
- จำลอง คำบุญชู. (2558). *การพัฒนาการจัดการเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำคุณภาพสถานศึกษาขนาดกลางในจังหวัดลำปาง*. (รายงานการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- พิมพ์ผดุง พิธีวิชญ์วุฒิกุล, สุภาภรณ์ ศรีสุข และรัตนวดี พวงแก้ว. (2566). การขับเคลื่อนสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาระดับประถมศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 24(1), 15–28.
- ศรัณย์ เปรมสุข, อนุชา กอนพ่วง, รัตนะ บัวสนธ์, และปกรณ์ ประจันบาน. (2567). การพัฒนารูปแบบบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา. *Journal of Education and Innovation*, 26(1), 303-320.
- ศิริวรรณ ขวัญมุข และอนุชา กอนพ่วง. (2562). รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดสุโขทัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(1), 248-260.
- ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์ และโชษิตา สลักคำ. (2561). *การขยายผลโรงเรียนคุณภาพดีในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- ชนอนงค์ ชูรา. (2566). *รูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2556). รายงานประจำปี 2556 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สีลาภรณ์ บัวสาย. (2554). ABC: การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.